

ТЫПАЛАГІЧНЫЯ РЫСЫ «СЛОЎНІКА ВЫДАВЕЦКІХ ТЭРМІНАЎ»

У. І. КУЛІКОВІЧ
БДТУ, Мінск

«Слоўнік выдавецкіх тэрмінаў» стаўся першай спецыялізаванай лексікаграфічнай працай тлумачальнага характару, прысвечанай выдавецкай тэрміналогіі [6]. Выдадзены ён у Выдавецкім цэнтры БДУ накладам 100 асобнікаў. Яго аўтар – дацэнт кафедры перыядычнага друку Інстытута журналістыкі Белдзяржуніверсітэта У. К. Касько [2].

У кнізе змешчана і патлумачана 703 выдавецкія тэрміны, што, безумоўна, не адлюстроўвае ўсяго багацця дэфінітыўнага апарату выдавецкай дзейнасці, хоць аўтар і адзначае: «Асноўная мэта кнігі – дапамагчы работнікам сучасных выдавецтваў (ад кіраўніка да карэктара) даведацца, што азначае той ці іншы выдавецкі тэрмін, пазнаёміцца з нарматыўнымі і даведачнымі матэрыяламі, метадычнымі рэкамендацыямі, якімі варта кіравацца ў практычнай дзейнасці» [6, с. 6].

У прадмове «Слоўнік, якога чакалі...», напісанай прафесарам В. І. Іўчанкавым гаворыцца: «...прапануецца падрабязны агляд асноўнага дэфінітыўнага апарату выдавецкай і журналісцкай дзейнасці, нарматворчасці, тэорыі і практыкі рэдагавання», «у кнізе ёсць адказы на шматлікія пытанні сучаснасці: патлумачаны і вызначаны новыя тэрміны, раскрыта напаўненне традыцыйных паняццяў, пракласіфікаваны дэфініцыі», «слоўнік мае дакладную і лагічную структуру» [6, с. 3].

На самай жа справе асноўныя тыпалагічныя рысы слоўніка больш сціплыя. Яны яскрава адлюстравалі надзённыя праблемы сучаснай тэрміналагічнай працы ў выдавецкай сферы, якія патрэбна ўлічыць пры стварэнні даведнікаў на электронных носбітах.

1. У слоўніку, як і ў многіх іншых лексікаграфічных выданнях, другога дзесяцігоддзя XXI ст. назіраецца выразная арыентацыя на рускамоўныя лексічныя адзінкі і канструкцыі. Пра гэта сведчаць:

– наяўнасць значнай колькасці слоў-калек з рускай мовы: *апячатка*, адзінкі з каранем *-вёрст-*: *вярстаць, завярстаць, падвярстаць, вярстальшчык*; *вутка* – у значэнні ‘газетнай выдумкі’; кніга-перавёртыш, *спрыяюць чытаемасці і эканамічнаці выдання, ушчамляць інтарэсы аўтара, разрушэнне клеёвай плёнкі*;

– перавага лексем з суфіксам *-ір-* (*-ыр-*): *інфарміраванне, сканіраванне, калекцыяніраванне, клішыраваны загаловак* (усе яны з поспехам могуць быць заменены словамі без названых суфіксаў: як рэкамендуецца ў Правілах беларускай арфаграфіі і пунктуацыі (2008): *інфармаванне, сканаванне, калекцыянаванне, клішаванне*);

– частае выкарыстанне формаў дзеепрыметнікаў з суфіксам *-ем-*: *жадаемы, паважаемы, чакаемы* (у беларускім мовазнаўстве такія формы даўно прызнаныя збытковымі: стылёвая рыса класікаў беларускай літаратуры,

натуральная ўласцівасць беларускай мовы – ужыванне дзеепрыметнікаў з суфіксам -н-: *знаны, жаданы, разгледаны, чаканы* [3, с. 244];

– наяўнасць слоў-тэрмінаў, арфаграфія якіх не адпавядае новым правілам сучаснай беларускай мовы: *рэзюме* (трэба: *рэзюмэ*), *мітэль* (трэба: *міталь*), *сааўтар, сааўтарства* (трэба: *суаўтар, суаўтарства*), а таксама адсутнасць знака націску, што значна зніжае інфармацыйнасць даведніка;

– парушэнне лексічнай і сінтаксічных спалучальнасці: *Прымаеца на агульным сходзе калектыву большасцю галасоў пры наяўнасці не менш як дзвюх трэцей ад яе складу і зацвярджаецца заснавальнікам сродку масавай інфармацыі* [6, с. 61]. *Адпаведна ролі ў выданні разлічаюць тэксты асноўныя, дапаможныя, дадатковыя* [6, с. 64]. **Рэдакцыйны працэс.** *Частка выдавецкага працэсу, што ўключае работы рэдакцыйнага характару, задачы якіх – знайсці тэмы для выданняў, разгледзець аўтарскія заяўкі, заключыць дагаворы, прыняць аўтарскія арыгіналы, ацаніць іх, звяртаючыся пры неабходнасці за дапамогай да рэцэнзентаў, адобрыць або адхіліць, падрыхтаваць да вытворчасці* [6, с. 55]. **Цытата** (вытрымка). *Тэкст з пэўнага твора, які даслоўна прыводзіцца аўтарам у выданні з мэтай абаснавання ўласных сцвярджэнняў або аправяржэння цытуемага аўтара* [6, с. 70]. **Эскіз афармлення.** *Камплект эскізаў афармлення вокладкі (пераплёту), тытульных лістоў, спускавых і звычайных палос з рознымі загаловкамі, выкананых мастаком і прадстаўленых у выдавецтва для зацвярджэння да падрыхтоўкі арыгіналаў афармлення* [6, с. 74].

2. Неаднастайнасць тэрміналагічных дэфініцый у розных нарматыўных дакументах і даведніках. Напрыклад, у «Слоўніку выдавецкіх тэрмінаў» і стандарце [7] можна ўбачыць наступныя розначытання (таб. 1).

Табліца 1

«Слоўнік выдавецкіх тэрмінаў» (2012)	СТБ ГОСТ 7.60–2005
АФОРТ. Від гравюры. Малюнак прадрапваецца гравіравальнай іголкай у слоі кіслотатрывалага лаку, які пакрывае металічную пласціну, прадрапленыя месцы пратраўліваюцца кіслотой, а атрыманая паглыбленая выява запаўняецца фарбай і адціскаецца на паперу (с. 13)	3.2.3.5.5.4 афорт: Ліставое выяўленчае выданне, якое ўяўляе сабой адбітак з друкарскай формы, атрыманай прадрапваннем відарыса ў спецыяльным слоі, што нанесены на метал, з далейшым траўленнем (с. 6)
«Слоўнік выдавецкіх тэрмінаў» (2012)	СТБ ГОСТ 7.60–2005
КАТАЛОГ ВЫСТАВЫ. Каталог, які ўтрымлівае пералік і апісанне прадметаў, экспануемых на выставе (с. 32)	3.2.4.3.5.3.2.3 каталог выстаўкі: Каталог, які змяшчае пералік і апісанне прадметаў, што экспануюцца на выстаўцы (с. 14)

<p>ПАПУЛЯРНАЕ ВЫДААННЕ. Выданне, якое атрымала шырокае прызнанне чытачоў (с. 48)</p>	<p>3.2.4.2.2 папулярнае выданне: Выданне, прызначанае для задавальнення непрафесійных інтарэсаў шырокага кола чытачоў у адной або некалькіх спецыяльных галінах ведаў (с. 8)</p>
<p>ПАДРУЧНІК. Вучэбнае выданне, якое ўтрымлівае сістэматызаванае выкладанне вучэбнай дысцыпліны (яе раздзела, часткі) (с. 48)</p>	<p>3.2.4.3.4.1 падручнік: Вучэбнае выданне, якое ўтрымлівае сістэматызаванае выкладанне вучэбнай дысцыпліны (яе раздзела, часткі), адпавядае вучэбнай праграме і афіцыйна зацверджана ў якасці дадзенага віду выдання (с. 11)</p>
<p>ЭКСЛІБРЫС. Па-мастацку выкананы ярлычок, віньетка з імем уладальніка або з сімвалічным малюнкам, які наклеіваецца на ўнутраны бок пераплёту вокладкі. Прадмет калекцыяніравання. Звязаны непасрэдна з кнігай, з’яўляецца адным з яе элементаў. Дазваляе прасачыць лёс кнігі, яе шлях ад аднаго ўладальніка да другога (с. 73)</p>	<p>3.2.3.5.5.7 экслібрыс: Ліставое выяўленчае выданне, на адным з бакоў якой размешчаны кніжны знак уладальніка бібліятэкі (с. 6)</p>

У «Школьным тлумачальным слоўніку беларускай мовы» [5] налічваецца каля 40 выдавецкіх і кнігазнаўчых тэрмінаў і паняццяў: *абэца́дла* (устарэлае) ‘кніга, якая дае пачатковыя веды; буквар’, *анатацыя*, *аркуш*, *арыгінал*, *балонка* (устарэлае) ‘старонка кнігі, часопіса’, *бестселер*, *букініст*, *букіністычны*, *вэнзель*, *дрэварыт*, *ілюстратар*, *ініцыялы*, *кінавар*, *кнігар*, *кнігарня*, *крыптанім*, *лемантар*, *пергамент*, *пісала* (устарэлае) ‘прылада, якой пісалі на гліняных дошчачках, на бяросце’, *рэзюмэ*, *рэмарка*, *сігнэт* ‘1) друкарская ці выдавецкая марка на кнізе; 2) знак на творы, які абазначае яго прыналежнасць пэўнаму мастаку і з’яўляецца сталай выявай (замест подпісу) якой-небудзь фігуры, сімвала’, *скрыжаль*, *скрыпторый*, *устаў*, *фаліант*, *форзац*, *цітла* ‘надрадковы знак у выглядзе ламанай рыскі, які ставіўся над словамі, напісанымі скарачана, або над літарамі, калі яны мелі лічбавае значэнне’ і некаторыя іншыя. Аднак дэфініцыі многіх з іх таксама не супадаюць з азначэннямі, што прапаноўваюцца ў «Слоўніку выдавецкіх тэрмінаў». Вось толькі некаторыя прыклады (таб. 2).

Табліца 2

«Слоўнік выдавецкіх тэрмінаў» (2012)	«Школьны тлумачальны слоўнік беларускай мовы» (2013)
АРКУШ. Адзінка аб'ёму выдання. Існуюць аўтарскі, друкаваны, улікова-выдавецкі, умоўны друкаваны, кніжны, фізічны аркушы (с. 10)	ЎРКУШ , -а, <i>месн.</i> , -ы, <i>м.</i> Стандартны кавалак паперы, кардону, фанеры (с. 39)
АРЫГІНАЛ (ад лац. «originalis» – першапачатковы). Тэкставы і ілюстрацыйны матэрыял, які прайшоў рэдакцыйна-выдавецкую апрацоўку і прызначаны для апублікавання (с. 11)	АРЫГІНА́Л , -а, <i>месн.</i> , -е, <i>м.</i> 1. Тое, што з'яўляецца прадметам узнаўлення, капіравання, перакладу. 2. Непадобны да іншых; дзівак (с. 41)
БЕСТСЕЛЕР (ад англ. «best» – лепшы і «sell» – прадавацца). Выпушчанае вялікім тыражом і разлічанае на самае шырокае кола чытачоў кніжнае выданне, якое карыстаецца найбольшым попытам (с. 15)	БЕСТСЭ́ЛЕР , -а, <i>месн.</i> , -ы, <i>м.</i> Выдадзеная вялікім тыражом папулярная кніга, якую хутка раскупляюць (с. 67)
ІНІЦЫЯЛ. Пачатковая прапісная літара павялічанага памеру. Маляваныя ініцыялы выкарыстоўваюцца для ўпрыгожвання і выдзялення тэксту (с. 28)	ІНІЦЫЯЛЫ , -аў, <i>мн.</i> ; <i>адз.</i> ініцыял, -а, <i>месн.</i> -е, <i>м.</i> 1. Першыя літары імя і імя па бацьку або імя і прозвішча. 2. Вялікія літары ў пачатку кнігі, раздзела або абзаца, аздобленыя ўзорам; застаўка (с. 186)
РЭЗЮМЕ. Частка апарату выдання, мэта якой – у сціслай форме выкласці сутнасць навуковай працы і вывады, каб чытач мог вырашыць, наколькі цікавая і патрэбная рэкламуемая кніга (с. 55)	РЭЗЮМЭ , <i>несклан.</i> , <i>н.</i> Кароткі выклад зместу кнігі, артыкула, прамовы (с. 354)
ФАЛІАНТ (ад лац. «folium» – ліст). У шырокім сэнсе – выданне вялікага фармата, у вузкім – выданне ½ папяровага ліста (с. 67)	ФАЛІАНТ , -а, <i>месн.</i> , -нце, <i>м.</i> 1. Кніга, звычайна старадаўняя, фарматам у палову папяровага аркуша. 2. Тоўстая кніга вялікага памеру (с. 420)

3. Надзвычай мінімальны спіс актуальных тэрмінаў, уключаных у «Слоўнік выдавецкіх тэрмінаў», якіх яўна не дастаткова нават для падрыхтоўкі спецыяліста, а тым больш для падвышэння кваліфікацыі прафесіянала-выдаўца. У выданні мы не заўсёды знойдзем нават тыя тэрміналагічныя адзінкі, якія

выкарыстоўваюцца ў дэфініцыях. Напрыклад, пры тлумачэнні тэрміна *альгаграфія* ўказваецца, што гэта разнавіднасць *літаграфіі*, а тэрмін *літаграфія* адсутнічае, *неперыёдыка* ёсць, а *перыёдыка* – няма, *неалагізм*, *рэферат* – ёсць, а слоў гэтай жа тэматычнай групы тыпу *архаізм*, *гістарызм*, *анатацыя* – няма, як і шэрагу іншых, важных для сучаснага выдаўца і студэнта: *адкрытая серыя*, *закрытая серыя*, *арыгінальнасць выдання*, *гуказапіс*, *інкунабулы*, *калафон*, *карэктурныя адбіткі*, *контртытул*, *маргіналія*, *полівыданне*, *перадвыпускныя даныя*, *сігнет*, *умоўны друкаваны аркуш*, *фаліяцыя*, *фізічны аркуш*, *чытацкі адрас* і многіх іншых.

4. Непаўната дэфінітыўнага апарату асобных тэрмінаў. Сярод іх *бакавік*, *выхадны ліст*, *графіка*, *дзесць*, *класіфікацыя кніг* і іншыя. Напрыклад, тэрмін *графіка*, паводле слоўніка, – гэта ‘1. Разнавіднасць выяўленчага мастацтва, заснаванага на камбінацыях ліній і штрыхоў, кантрасту белага і чорнага без выкарыстання фарбы. 2. Творы гэтага віду мастацтва’ [6, с. 21]. Думаецца, непасрэднае дачыненне да выдавецкай справы і журналістыкі мае і яшчэ адно значэнне гэтага тэрміна, якое прыводзіцца ў дапаможніках па беларускай мове для школьнікаў і студэнтаў: ‘Графіка – сукупнасць сродкаў пісьма (літарных і нялітарных), сістэма адносін паміж літарамі і гукамі, а таксама абрыс літар’.

Зусім незразумелым для карыстальніка будзе пошук адказаў на пытанні: Які ж аб’ём абазначае тэрмін *дзесць*? Чым адрозніваюцца паняцці *выхадны ліст* і *тытул*? У слоўніку чытаем: «**Дзесць**. Мера паперы, роўная 50 аркушам» [6, с. 22]. «**Аркуш**. Адзінка аб’ёму выдання. Існуюць аўтарскі, друкаваны, улікова-выдавецкі, умоўна друкаваны, кніжны, фізічны аркушы» [6, с. 10]. «**Выходны ліст**. Першы ліст кнігі, на якім указваюцца назва кнігі, аўтар, выдавецтва, месца выхаду і год выдання» [6, с. 19]. «**Тытул**. Першая старонка кнігі, на якой указаны аўтар, назва твора, год і месца яго выдання і назва выдавецтва» [6, с. 63].

Нельга прызнаць здавальняючымі для падрыхтоўкі сучаснага выдаўца і тлумачэнні тэрмінаў *кніга* і *даведнік*. У слоўніку чытаем: «**Кніга**. Тыражаваны дакумент, як правіла, вялікага інфармацыйнага аб’ёму, паліграфічная форма. У вузкім сэнсе – неперыядычнае выданне аб’ёмам больш за 48 старонак, у шырокім – сродак замацавання і перадачы твораў пісьменнасці, графікі, картаграфіі, мастацка аформлены апарат, прыстасаванне для найлепшага разнастайнага выкарыстання ў ёй твораў». А вось дэфініцыя, прапанаваная яшчэ ў 2000 г. Б. І. Косавым, дзе ўлічаны не толькі форма, але і змест, функцыі, аб’ём: «**Кніга** – самастойна існуючы, зафіксаваны ў любой матэрыяльнай форме літаратурны твор навуковага, прыкладнага характару, які мае грамадскае значэнне, прызначаны для чытання, аб’ёмам не менш за 48 старонак, або 120 тыс. друкаваных знакаў, або 125 кілабайт інфармацыі» [4; Гл.: 1]. Паводле слоўніка, *даведнік* – гэта «1. Даведчае выданне прыкладнага, практычнага характару, матэрыял, у якім размешчаны ў сістэматызаваным парадку або па алфавіце. 2. *Даведнік*, які ўтрымлівае звесткі аб нейкім геаграфічным пункце,

раёне або культурна-асветніцкай установе, выставе, экспазіцыі і г. д., размешчаныя ў парадку, зручным для азнаямлення» [6, с. 21].

5. Парушэнне прынцыпу аднатыпнасці ў пабудове слоўнікавых артыкулаў. Напрыклад, беспадстаўна аб'ёмныя тлумачэнні маюцца да тэрмінаў *журналіст*, *журналістыка*, *Інстытут журналістыкі Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта*, *Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь*, а тэрміна *выдавецкая справа* ўвогуле няма. І яшчэ. Тэрмін *анталогія* (ад грэч. «*anthologia*» – букет кветак, кветнік) тлумачыцца наступным чынам: «Неперыядычны зборнік выбраных твораў, складзены па адпаведных прыкметах (проза, вершы) або на пэўную тэму. Лічыцца, што першую анталогію склаў старажытнагрэчаскі паэт Мелеагр з Гадары (канец II – пачатак I ст. да н. э.). У яго анталогію «Вянок», акрамя асабістых твораў, увайшлі вершы яшчэ сарака шасці паэтаў» [6, с. 9–10]. А вось што гаворыцца пра тэрмін *серыя*. «Сукупнасць выданняў, аб'яднаных агульнай тэмай, мэтай, чытацкім прызначэннем, якія выходзяць пад агульнай назвай і ў аднатыпным афармленні. Серыі бываюць закрытымі, адкрытымі, міжвыдавецкімі, неперыядычнымі, перыядычнымі» [6, с. 58]. Добра было б і тут паведаміць пра назву першай серыі і яе заснавальнікаў, пра знакавыя серыі беларускіх выдавецтваў.

6. Адвольны прынцып адбору выбітных дзеячаў беларускага кнігадрукавання. У слоўніку расказваецца толькі пра П. Мсціслаўца і Ф. Скарыну. Думаецца, не лішняй была б інфармацыя і пра Б. Ваявудку, С. Собаля, братаў Мамонічаў, М. Кухту, В. Цяпінскага, выдавецтва «Загляне сонца і ў наша аконца» і шмат іншых асоб, якія працавалі дзеля росквіту беларускага кнігадрукавання.

7. Невысокая культура рэдакцыйна-выдавецкай падрыхтоўкі выдання, дзе маюцца:

– неналежным чынам падрыхтаваныя ўводзіны, у якіх сказана: «Выданне ўключае заканадаўчыя акты ў галіне выдавецкай справы: законы Рэспублікі Беларусь «Об авторском праве и смежных правах», «Аб рэкламе», а таксама стандарты выдавецкай дзейнасці...» [6, с. 6]. На самай жа справе закон «Аб рэкламе» ў слоўніку адсутнічае, як адсутнічае ў змесце падзаглавак «Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь», які маецца ў тэксце работы [6, с. 75];

– неадпаведнасць назвы загалова «Дзяржаўныя органы і арганізацыі ў сферы кнігавыдання» [6, с. 75] яго зместу: інфармацыі пра дзяржаўныя арганізацыі ў сферы кнігавыдання тут няма, а гутарка вядзецца толькі пра задачы Міністэрства інфармацыі, функцыянальнае прызначэнне гэтага органа;

– дубляж інфармацыі ў слоўнікавым артыкуле «Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь» [6, с. 42] і раздзеле «Дзяржаўныя органы і арганізацыі ў сферы кнігавыдання» [6, с. 75];

– адсутнасць адзіных падыходаў ў афармленні памет і скарачэнняў: пры адных тэрмінах указваецца мова, з якой яны запазычаны: *альманах* (ад араб. альманах – каляндар); *анаграма* (ад грэч. «ана» – пера і «грамма» – літара);

буклет (ад фр. «bouclette» – завітушка); *маркетинг* (ад англ. «market» – рынак); *мін'ён* (ад франц. «mignon» – мілы, цудоўны); пры другіх (іх большасць!) такіх памет няма: *альбом*, *аплікацыя*, *арабеска*, *бюлетэнь*, *він'етка*, *гравюра*, *клішэ*, *медыя*, *менеджар*, *мініяцюра*, *пагінацыя*, *паліграфія*, *пейпербек*, *плагіят*, *прэйскурант*, *рэзюмэ*, *рэпрынт*, *тэрцыя*, *холдынг*, *цыцара*, *эстамп* і г. д. На наш погляд, не лішнімі былі б і асобныя стылістычныя паметы. Напрыклад, для тэрмінаў *гарт* ‘друкарскі сплаў са свінцу, сурмы і волава’, *лінатыпны набор*, назвы *Дзяржаўны камітэт Рэспублікі Беларусь па друку (Дзяржкамдрук)*.

8. Неадпаведнасць зместу кнігі яе назве – «Слоўнік выдавецкіх тэрмінаў». Каб пераканацца ў гэтым, дастаткова звярнуць увагу на дэфініцыю тэрміна слоўнік, якая змешчана ў гэтым жа выданні: «**Слоўнік**. Даведчае выданне ў форме ўпарадкаванага пераліку заглаўных слоў – назваў аб’ектаў даведкі і даведчаных звестак, якія адносяцца да іх. Слоўнік будзецца часцей за ўсё па алфавіце. Існуюць слоўнікі біяграфічныя, бібліяграфічныя, лінгвістычныя, тапанімічныя, энцыклапедычныя, тэрміналагічныя і г. д.» [6, с. 60]. Аб’ём жа «Слоўніка выдавецкіх тэрмінаў» – 130 старонак. З іх уласна *слоўнік* пад назвай «Валадарнічае па часе і над часам» займае 67 старонак (з 7 па 74), астатнія 55 старонак да паняцця *слоўнік* дачыненне маюць ускоснае. Гэтая частка выдання прадстаўлена наступнымі загаловамі: «Дзяржаўныя органы і арганізацыі ў сферы кнігавыдання» (с. 75), «Некаторыя нарматыўныя прававыя акты Рэспублікі Беларусь у галіне выдавецкай справы» (с. 76), «Выдавецкі стандарт як эталон якасці і эфектыўнасці» (с. 77), «Ліцэнзаванне выдавецкай дзейнасці» (с. 80), «Пытанні для здачы кваліфікацыйнага экзамену на права атрымання выдавецкай ліцэнзіі» (с. 84), «Дадатак. Об авторском праве и смежных правах (закон Республики Беларусь от 17 мая 2011 г. № 262–3)» (с. 87)», «Літаратура» (с. 128).

БІБЛІАГРАФІЧНЫЯ СПАСЫЛКІ

1. *Баренбаум И.Е.* К вопросу об универсальном определении понятия «книга» // Книга. Исследования и материалы. Сб. 34. – М.: Книга, 1977. – С. 5–13.
2. *Касько У.* Тэрміналогія як вобраз выдавецкай справы // Журналістыка – 2012: стан, праблемы і перспектывы: матэрыялы 14-й Міжнар. навук.-практ. канф. 6–7 сн. 2012 г., Мінск / рэдкал.: С. В. Дубовік (адк. рэд.) [і інш.]. – Вып. 14. – Мінск: БДУ, 2012. – С. 56–59.
3. *Каўрус А.* Мова народа, мова пісьменніка. – Мінск: Маст. літ., 1989. – 247 с.
4. *Коссов Б.И.* Еще раз об определении понятия «книга» // Девятая международная конференция по проблемам книговедения: тез. докл. – М.: Наука, 2000. – С. 21–22.
5. *Малажай Г.М., Яўдошына Л.І.* Школьны тлумачальны слоўнік беларускай мовы: дапам. для ўстаноў агульнай сярэдняй адукацыі з беларус. і рус. мовамі навучання. – Мінск: Аверсэв, 2013. – 478 с.
6. *Касько У.* Слоўнік выдавецкіх тэрмінаў. – Мінск: БДУ, 2012. – 130 с.
7. СТБ ГОСТ 7.60–2005. СІБВС. Выданні. Асноўныя віды. Тэрміны і азначэнні. – Мінск: НП РУП БелГІСС, 2005. – 54 с.